

En stor del af indvandreres og efterkommeres lavere karakterer i forhold til danskere kan forklares

Af Jens Bjerre, Laust Hvas Mortensen og Michael Drescher

Indvandrere og efterkommere opnår lavere gennemsnitskarakterer ved folkeskolens afgangsprøve end elever med dansk oprindelse. Samtidig stammer indvandrere og efterkommere fra meget forskellige oprindelseslande og har ofte en anden social baggrund end danskerne. Det gælder fx i forhold til deres forældres uddannelse, alder og tilknytning til arbejdsmarkedet.

I denne analyse undersøges det, hvor store karakterforskellene ved folkeskolens afgangsprøve i årene 2012 til 2016 var. Analysen undersøger også betydningen af elevernes baggrundsforhold og ser, som noget nyt, på karakterne for elever, der er børn af efterkommere.

Analysens hovedkonklusioner:

- Indvandrere, efterkommere og børn af efterkommere opnår generelt et lavere karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve end elever med dansk oprindelse, men forskellen varierer meget blandt de forskellige oprindelseslande.
- Elever, som er indvandrere fra Irak (1.413 elever) og Afghanistan (1.238 elever), har et karaktergennemsnit, der ligger hhv. 1,8 og 1,2 karakterer under elever med dansk oprindelse. Efterkommere med baggrund i Tyrkiet (4.795 elever) og Libanon (2.705 elever) ligger hhv. 2,1 og 2,2 karakterer under gennemsnittet for elever med dansk oprindelse.
- Når der tages højde for baggrundsforhold, mindskes forskellene mellem indvandrere, efterkommere og elever af dansk oprindelse generelt. For de fleste oprindelseslande gælder det dog fortsat, at indvandrere og efterkommere har et lavere karaktergennemsnit end elever med dansk oprindelse. Disse resultater skal fortolkes med forsigtighed.
- Ser man på den lille gruppe elever, der er børn af efterkommere fra Tyrkiet, Jugoslavien og Pakistan, er deres karaktergennemsnit mellem 1 og 2 karakterer lavere end elever med dansk oprindelse. Når der tages højde for baggrundsforhold, er der imidlertid kun en lille forskel mellem grupperne.

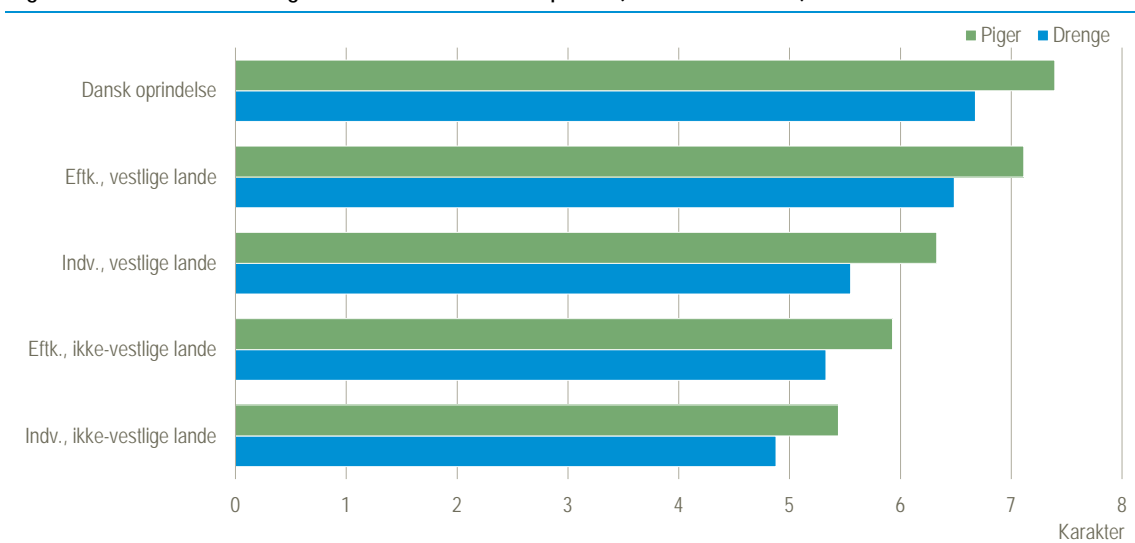
Indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande har lavere karaktergennemsnit

Indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande opnår generelt et lavere karaktergennemsnit end elever med dansk oprindelse. Det fremgår af figur 1, som viser karaktergennemsnittet ved folkeskolens afgangsprøve i årene 2012 til 2016.¹

For drenge og piger med dansk oprindelse ligger gennemsnitskarakteren på 6,7 og 7,4, når man ser på samtlige karakterer til alle bundne prøver i de seneste fem skoleår, jf. boks 1. De vestlige efterkommere har et næsten lige så højt gennemsnit, men herefter er der et forholdsvis stort spring ned til de vestlige indvandrere på tredjepladsen og endnu længere ned til indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande.

I alle fem herkomstgrupper ligger pigernes gennemsnit omkring en halv karakter højere end drengene.

Figur 1 Samlet karaktergennemsnit for alle bundne prøver (ekskl. dansk orden). 2012-2016

Boks 1. Karakterer ved folkeskolens afgangsprøve

I analysen betragtes elevernes karakterer i de såkaldt bundne prøvefag ved folkeskolens afgangsprøve. Det drejer sig om dansk (mundtlig, læsning, retskrivning og skriftlig), matematik (matematiske færdigheder og problemløsning), engelsk (mundtlig) samt fysik/kemi (praktisk/mundtlig).

Karakterer i alle de ovenstående fag er lagt sammen ved udregningen af det samlede gennemsnit for alle bundne prøvefag. Desuden er de seneste fem skoleår lagt sammen, så det er muligt at se på alle herkomstgrupper og opdele grupperne på enkelte oprindelseslande samt at undersøge karaktererne for børn af efterkommere, som er en meget lille gruppe i hvert enkelt af de fem år. Dansk (orden) er ikke medtaget i beregningerne, da dansk (orden) ikke har været et bundet prøvefag i alle år. Elever i specialklasser og privatister (elever som ikke har mulighed for at aflægge prøve på en skole fx på grund af hjemmeundervisning) er heller ikke medtaget.

Karaktergennemsnittet er højere for efterkommere end for indvandrere

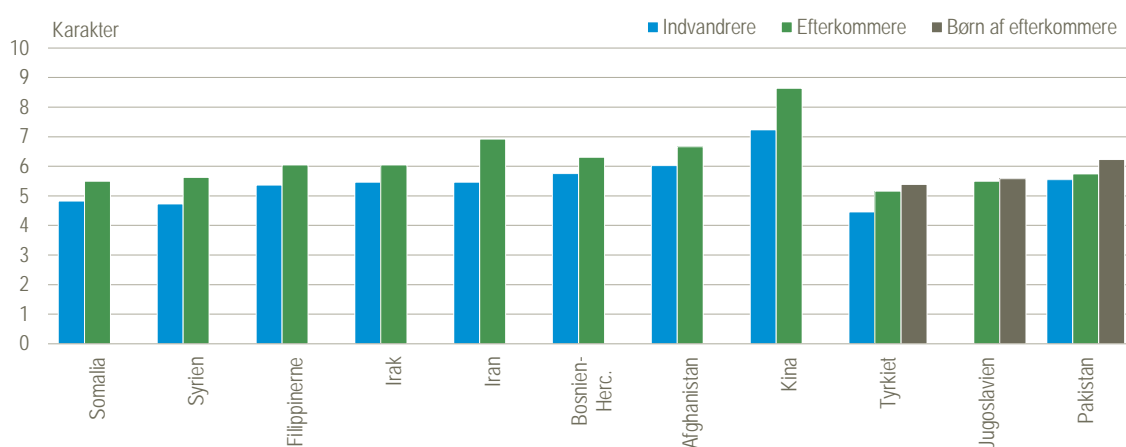
Der er en tendens til, at karaktergennemsnittet er højere for efterkommere end for indvandrere, når man ser på elever med samme oprindelsesland.

For eksempelvis efterkommere fra Iran og Kina er karaktergennemsnittet omkring 1,5 og 1,4 højere end for indvandrerne fra de samme lande. Børn af efterkommere fra Jugoslavien, Pakistan og Tyrkiet klarer sig også bedre end efterkommere fra de samme lande, selvom deres gennemsnit stadig ligger lavere end for elever med dansk oprindelse. Det er vigtigt at være opmærksom på, at sammenligningen er besværliggjort af, at nogle lande opstår eller ophører med

¹ Du kan læse mere om indvandrere og efterkommeres karakterer i publikationen [Indvandrere i Danmark 2017](#).

at eksistere. Jugoslavien blev i 1992 opbrudt i en række efterfølgerstater. I denne analyse er oprindelseslandene valgt som de eksisterede på tiden for indvandring til Danmark.

Figur 2 Karaktergennemsnit for indvandrere, efterkommere og børn af efterkommere for udvalgte oprindelseslande. 2012 til 2016

Anm.: I udregningen af karaktergennemsnittet er der standardiseret i forhold til køn og år for afgangsprøven. Der er udvalgt de oprindelseslande, hvor der er mindst 100 elever i hver gruppe (dvs. indvandrere, efterkommere og børn af efterkommere).

Boks 2. Børn af efterkommeres oprindelsesland

Børn af efterkommere har forældre, hvoraf mindst én er efterkommer og ingen af forældrene har dansk oprindelse. I Danmarks Statistiks klassifikation af herkomst findes tre grupper: Personer med dansk oprindelse, indvandrere og efterkommere. Børn af efterkommere tilhører gruppen af dansk oprindelse, hvis mindst én af deres forældre er dansk statsborger født i Danmark. Ellers tilhører børn af efterkommere herkomstgruppen af efterkommere. I denne analyse, er børn af efterkommere udskilt som selvstændigt gruppe fra herkomstgrupperne personer med dansk oprindelse og efterkommere. Det samlede antal af børn af efterkommere i denne analyse er 1.454 ud af 313.085 elever i analysen.

Oprindelseslandet for børn af efterkommere er, ligesom for indvandrere og efterkommere, opgjort som mors oprindelsesland eller som fars oprindelsesland, hvis mors oprindelsesland er ukendt. De 1.454 børn af efterkommere har overvejende Jugoslavien (186 elever), Tyrkiet (557 elever) og Pakistan (337 elever) som oprindelseslande. En del andre børn, der har en forælder med dansk herkomst, har også en forælder, som er efterkommer (124 elever) eller indvandrer (824) fra et af de tre lande. Disse børn klassificeres som med dansk oprindelse netop, fordi de har en forælder med dansk oprindelse.

Meget af karakterforskellen kan forklares

Indvandrere og efterkommere samt personer med dansk oprindelse kommer fra forskellige baggrunde. Elevernes baggrund har indflydelse på karaktergennemsnittet ved afgangsprøven.² Ved at inddrage information om baggrundsforhold kan man derfor vurdere, hvor stor en del af forskellen mellem elever med dansk oprindelse, indvandrere og efterkommere, der kan forklares. Det er dog vigtigt at understrege, at de korrigerede forskelle er en teoretisk størrelse, som er baseret på beregninger og hviler på en række antagelser - se boks 3. Det er også vigtigt at bemærke, at justering for andre karakteristika vil kunne give andre resultater.

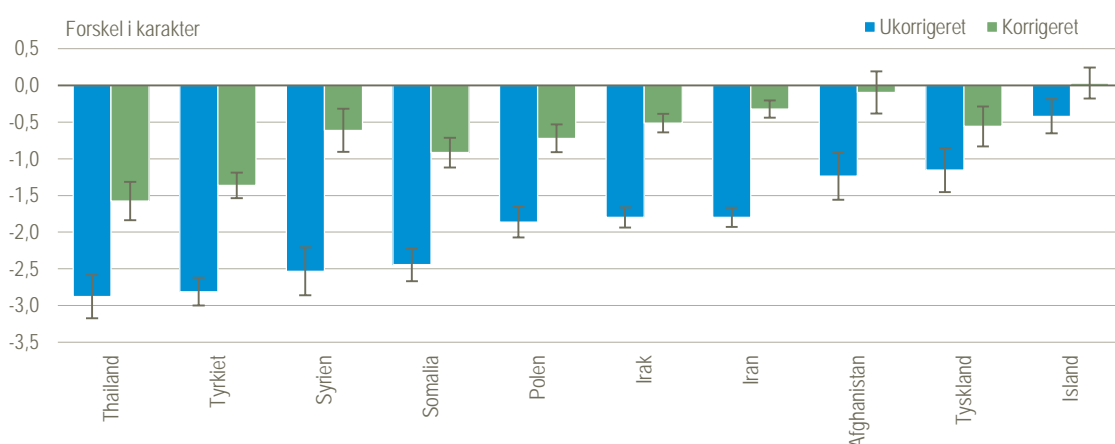
Figur 3 viser forskellen i karaktergennemsnittet for indvandrere i forhold til personer med dansk oprindelse med og uden korrektion for baggrundsforhold. Ved den korrigerede forskel er der taget højde for forældrenes alder, uddannelsesmæssige baggrund og arbejdsmarkedstilknytning samt bopælskommunen. Der er udvalgt de 10 oprindelseslande, hvor flest indvandrere var til folkeskolens afgangsprøve i årene 2012 til 2016.

Når man korrigerer for baggrundsforhold, forsvinder en stor del af forskellen i karakteren mellem elever med dansk oprindelse og indvandrere. Selvom der korrigeres for baggrundscharakteri-

² Fx tager Undervisningsministeriets skolesammenligninger højde for baggrundsforhold, så skoler med forskellig elevsammensætning skal sammenlignes, jf. Undervisningsministeriets *socioøkonomiske reference*.

stika, har indvandrere fra blandt andet Thailand, Tyrkiet og Somalia dog fortsat et karaktergennemsnit, der ligger en del under danskernes.

Figur 3 Forskel i karaktergennemsnit for indvandrere i forhold til elever med dansk oprindelse for udvalgte oprindelseslande. 2012 til 2016

Anm.: Der er udvalgt de 10 oprindelseslande med flest indvandrere til folkeskolens afgangsprøve i årene 2012 til 2016, hvilket omfatter 5.744 personer. De tynde streger i figuren angiver 95 pct. konfidensintervaller.

Boks 3. Korrektion for baggrundsforhold

Elever med dansk oprindelse, indvandrere, efterkommere og børn af efterkommere er forskellige i mange henseender, hvilket blandt andet gælder i forhold til forældrenes baggrundskarakteristika. I denne analyse korrigeres der for følgende: Elevernes køn, år for afgangsprøve, forældrenes alder, forældrenes uddannelse, bopælskommune, forældrenes arbejdsmarkedstilknytning samt antal børn i husstanden. Det er vigtigt at være opmærksom på, at de baggrundsforhold, som er inddraget i analysen, ikke nødvendigvis tegner et fuld og dækkende billede af elevernes baggrund. Derfor er resultaterne påvirket af udvalget af variable, som er inddraget i analysen. Det betyder, at de korrigerede tal skal fortolkes med forsigtighed.

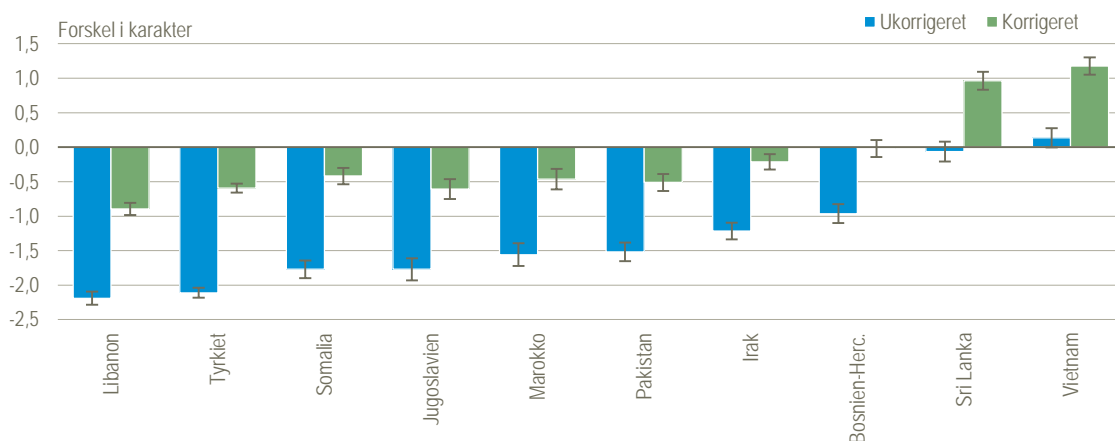
Korrektionen er foretaget ved hjælp af en generaliseret additiv regressionsmodel. Bopælskommune er inddraget som en tilfældig effekt, mens der er anvendt kubiske splines til at modellere sammenhængen mellem karaktergennemsnit og hhv. alder og antal børn i husstanden. For at undersøge robustheden af resultaterne, er analysen gentaget alene for indvandrere, efterkommere og børn af efterkommere. Resultaterne herfra understøtter konklusionerne præsenteret i analysen.

I løbet af analyseperioden (dvs. fra 2012 og 2016) har karaktergennemsnittet haft en stigende tendens, ligesom kønssammensætningen på tværs af herkomstgrupper og oprindelseslande kan ændre sig fra det ene til det andet år. Der er derfor taget højde for året for adgangsprøven samt køn, og dette omtales som det ukorrigerede karaktergennemsnit i analysen.

Når man sammenligner efterkommeres karakterer med tilsvarende for elever med dansk oprindelse, gælder det ligeledes, at en stor del af karakterforskellen kan forklares af forældrenes baggrundsforhold, jf. figur 4. Og for efterkommere, hvis forældre kom fra Sri Lanka og Vietnam, betyder det, at de opnår signifikant højere karakterer end elever med dansk oprindelse.

For flere af de store efterkommergrupper har efterkommerne dog fortsat et markant lavere karaktergennemsnit end personer med dansk oprindelse.

Figur 4 Forskel i karaktergennemsnit for efterkommere i forhold til elever med dansk oprindelse for udvalgte oprindelseslande. 2012 til 2016

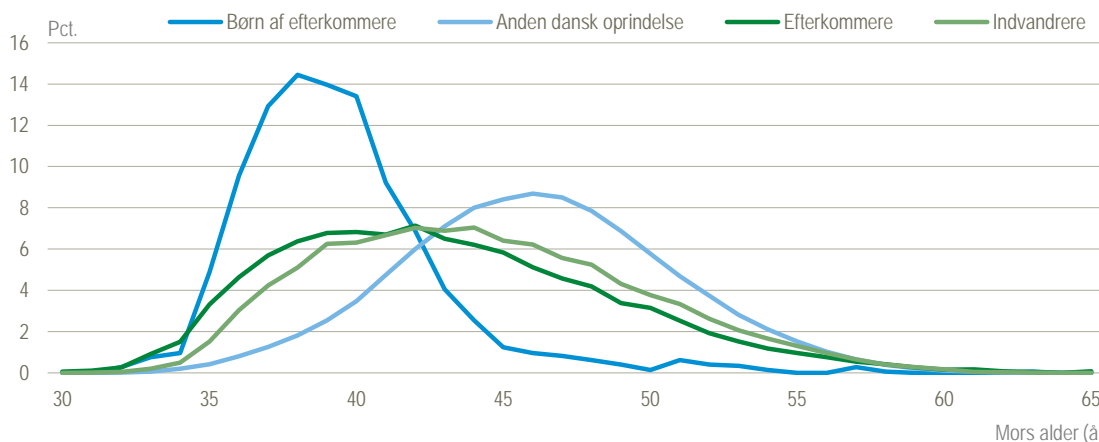
Anm.: Der er udvalgt de 10 oprindelseslande med flest efterkommere til folkeskolens afgangsprøve i årene 2012 til 2016, hvilket omfatter 17.259 personer. De tynde streger i figuren angiver 95 pct. konfidensintervaller.

Børn af efterkommere er en særlig gruppe af elever

Børn af efterkommere udgør en forholdsvis lille gruppe i Danmark. Det samlede antal elever i denne analyse, der tilhører gruppen af børn af efterkommere, er 1.454 ud af i alt 313.085 elever. Blandt de 1.454 elever er 74 pct. eller 1.080 børn af efterkommere fra Jugoslavien, Tyrkiet og Pakistan.

Børn af efterkommere adskiller sig fra elever med dansk oprindelse med hensyn til baggrundsforhold, særligt med hensyn til forældrenes alder, jf. figur 5.

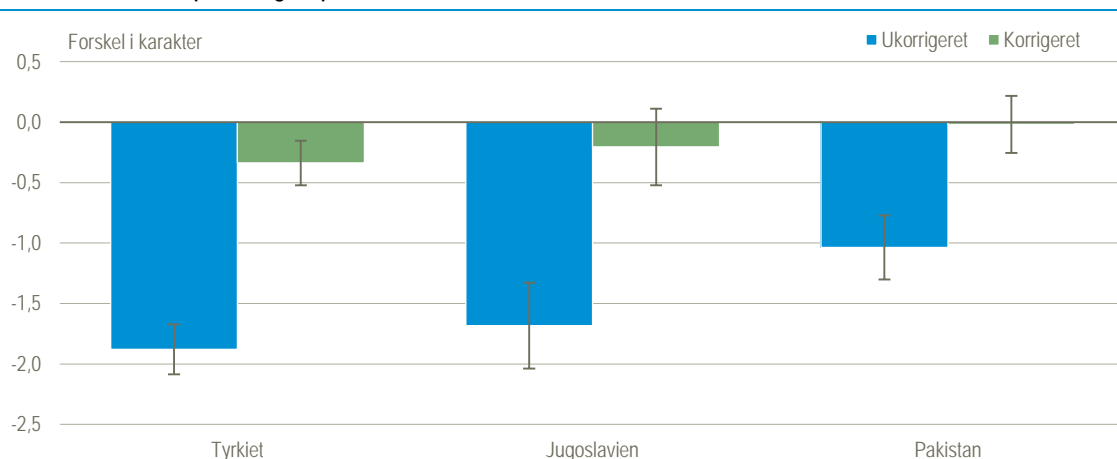
Figur 5 Mors alder for elever ved folkeskolens afgangsprøve opdelt op herkomst

Elever, der er indvandrere eller efterkommere, har generelt yngre forældre end elever med dansk herkomst, mens børn af efterkommere har markant yngre mødre end andre grupper. Forskellen skyldes, at efterkommerne er en ung population, som endnu ikke har nået en alder, hvor deres børn har taget folkeskolens afgangsprøve. Derfor er der særlige udfordringer med at sammenligne karaktergennemsnit for børn af efterkommere og andre grupper, hvilket bliver adresseret i den korrigerede analyse

Når man ikke tager højde for forskelle i baggrundsforhold, klarer alle tre grupper (dvs. børn af efterkommere fra Tyrkiet, Jugoslavien og Pakistan) sig markant dårligere i folkeskolens afgangsprøve end børn med dansk oprindelse, men en stor del af forskellen forsvinder, når der korrigeres for baggrundskarakteristika, jf. figur 6.

Figur 6 Forskel i karaktergennemsnit for børn af efterkommere i forhold til andre elever med dansk oprindelse fordelt på udvalgte oprindelseslande. 2012 til 2016

Anm.: Der er udvalgt de oprindelseslande, hvor der haves mindst 100 børn af efterkommere. De tynde streger i figuren angiver 95 pct. konfidensintervaller.

Boks 4. To opgørelser af efterkommere og børn af efterkommeres karakterer

I publikationen [Indvandrere i Danmark 2017](#) er karaktergennemsnittet for efterkommere og børn af efterkommere fra ikke-vestlige lande sammenlignet. Denne overordnede sammenligning viser, at karaktergennemsnittet for efterkommere og børn af efterkommere fra ikke-vestlige lande er lavere end personer med dansk oprindelse. Derudover gælder det også, at hvis man sammenligner alle efterkommere og alle børn af efterkommere fra ikke-vestlige lande, så klarer de sig nogenlunde lige godt i skolen.

I forbindelse med sidstnævnte sammenligning skal det bemærkes, at efterkommere og børn af efterkommere fra ikke-vestlige lande er ret forskellige grupper. Børn af efterkommere er en lille gruppe, som overvejende har baggrund i Tyrkiet, Pakistan og Jugoslavien. Hvis man ser på efterkommerne, så kommer kun omkring 30 procent fra Tyrkiet, Pakistan og Jugoslavien. Elever fra de oprindelseslande klarer sig typisk ikke så godt ved folkeskolens afgangsprøve. Resten af efterkommerne kommer fra andre lande, fx Vietnam og Sri Lanka. Elever fra disse to lande klarer sig typisk bedre ved folkeskolens afgangsprøve. En af forklaringerne på, at der ikke er nogen forskel i karaktergennemsnittet mellem ikke-vestlige efterkommere og børn af efterkommere, er således, at eleverne i de to grupper har baggrund i forskellige oprindelseslande ("sammensætningseffekt").

Når der i denne analyse sammenlignes efterkommere og børn af efterkommere fra det samme oprindelsesland, er det for at komme et spadestik dybere end den overordnede sammenligning i [Indvandrere i Danmark 2017](#). Ved at kigge på elever fra samme oprindelsesland sammenlignes to mere ens grupper. Begge opgørelser viser, at børn af efterkommere ikke klarer sig så godt i folkeskolen.

Anm.: Denne boks er tilføjet den 19. december 2017.